

รายการอ้างอิง

- กระจ่างศรี บุญรัตน์นิกร. เจ้าของคณะสุขศิลป์ บรรเทิง. สัมภาษณ์, 8 มกราคม 2539.
- กาญจนา มณีทิพย์. ผู้แสดงคณะจรัสศิลป์. สัมภาษณ์, 12 มีนาคม 2538.
- กিজา วัฒนสินธุ์. อนุสรณ์นายกกิจจา วัฒนสินธุ์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อักษรไทย, 2533.
- คู่มือนำเที่ยวลพบุรี. กรุงเทพมหานคร : เจริญวิทย์การพิมพ์, 2524.
- จنگล โปร่งน้ำใจ. เจ้าของคณะจنگล โปร่งน้ำใจ. สัมภาษณ์, 26 กรกฎาคม 2539.
- จรัส แจ่มสว่าง. เจ้าของคณะจรัสศิลป์. สัมภาษณ์, 12 มีนาคม 2538.
- จำลอง ดารา. ผู้ฝึกหัดละครคณะพรพิทักษ์. สัมภาษณ์, 17 ตุลาคม 2537.
- เต็มสิริ บุญยสิงห์และเจือ สตะเวทิน. การละครเพื่อการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2526.
- ทรงศักดิ์ ปรางค์วัฒนากุล. การละครไทย. กรุงเทพมหานคร : ศิลปาบรรณาการ, ม.ป.ป.
- เทพสตรี, สถานบันราชภัฏ. สมบัติไทย. กรุงเทพมหานคร:กรุงสยามการพิมพ์, 2526.
- เทวาลัย. กรุงเทพมหานคร : บริษัทแอกคิวเรท เพรส จำกัด, ม.ป.ป.
- ธีรยุทธ ขวงศรี. อนุสรณ์นายกกิจจา วัฒนสินธุ์. กรุงเทพมหานคร : หจก. เม็ดทรายพรินติ้ง, 2533.
- นพมาศ มณเฑียรทอง. ผู้แสดงคณะ ร.รัตนศิลป์. สัมภาษณ์, 20 กรกฎาคม 2539.
- นัยนา แก้วสาร. ผู้แสดงคณะประจวบเจริญศิลป์. สัมภาษณ์, 20 กรกฎาคม 2539.
- นาค ใจอารีย์. อันเนื่องมาแต่วรรณคดี. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2509.
- ประเสริฐ สีรัตน์นา. วิจัยประวัติเมืองฉะเชิงเทรา. ภาควิชาศิลปศึกษา วิทยาลัยครู ฉะเชิงเทรา, 2530.
- ประจวบ เพชรพันธ์. เจ้าของคณะประจวบเจริญศิลป์. สัมภาษณ์, 20 กรกฎาคม 2539.
- พวงผกา คุโรวาท. ศิลปะและวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพมหานคร : อมรการพิมพ์, 2539.
- เมตตา ผ่องสะอาด. ผู้แสดงคณะประจวบเจริญศิลป์. สัมภาษณ์, 17 ตุลาคม 2537
- ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์, 2525.
- ลพบุรี,จังหวัด. รายงานกิจการจังหวัดลพบุรี พ.ศ. 2502-2503. พระนคร : โรงพิมพ์เลียงเชียง
จงเจริญ, 2505.

- วรรณภา สุขปัญญา. เจ้าของคณะดำรงนาฏศิลป์. สัมภาษณ์, 18 ตุลาคม 2540.
- วิมลศรี อุปรมย์. นาฏกรรมและละคร. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เจริญผล, 2526.
- ศิลปากร, กรม. การสร้างเมืองลพบุรีให้เป็นราชธานีชั้นใน ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. กรุงเทพมหานคร, 2516.
- ศิลปากร, กรม. ทะเบียนโบราณวัตถุสถานที่ราชอาณาจักร. กรุงเทพมหานคร, 2516.
- ศุภโชค ปาละภูติ. หัวหน้าผู้ดูแลสถานที่ศาลพระพรหมเอราวัณ. สัมภาษณ์, 20 ตุลาคม 2540.
- สมคิด สิบญรอด. ผู้แสดงคณะประจวบเจริญศิลป์. สัมภาษณ์, 17 ตุลาคม 2537.
- สมถวิล วิเศษสมบัติ. วรรณคดีการละคร. กรุงเทพมหานคร : อักษรบัณฑิต, 2527.
- สมพร เกิดกิจ. ผู้ฝึกหัดละครคณะสุขศิลป์ บรรเทิง. สัมภาษณ์, 7 มกราคม 2540.
- สุนันทา โสรังจ้. โขนละครฟ้อนรำและการละเล่นพื้นเมือง. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พิมพ์เนศ, 2516.
- สุนนมาลย์ นิมเนติพันธ์. การละครไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2522.
- อนุสรณ์งานสมโภชหลวงพ่อโสธร พ.ศ. 2518. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2507.
- อุทัยวรรณ ศิริสาคร. วรรณคดีการละคร. กรุงเทพมหานคร : วิทยาลัยครูจันทระเกษม, 2522.
- เอกสารมูลนิธิทุนท่านท้าวมหาพรหม โรงแรมเอราวัณ. ม.ป.ท : ม.ป.ป.
- เอิบ พิมพ์สุวรรณ. เจ้าของคณะรวมไทยบันเทิง. สัมภาษณ์, 15 กรกฎาคม 2538.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

เพลงที่ปรากฏว่า คณะละครเก๋บนทั้ง 3 แห่ง ใช้แสดงเป็นประจำ

เพลงระบำเทพบันเทิง

ระบำเทพบันเทิง เป็นระบำที่อยู่ในละครเรื่อง อิเหนา ตอน ลมหอบ นำออกแสดงสำหรับประชาชน เมื่อปี พ.ศ. 2499 บทร้อง ใช้ทำนองแขกเชิญเจ้าและเพลงยะวาเร็ว อาจารย์มนตรี ตราโมท ผู้เชี่ยวชาญดนตรีไทย ได้ประพันธ์บทร้องและปรับปรุงทำนองเพลงดังกล่าว เพื่อให้กลมกลืนกับถ้อยคำสำหรับระบำชุดนี้

เนื้อเพลง

เหล่าข้าพระบาท	ขอวิโรกาสเทวฤทธิดิศร
ขอพื่อนกราย	รำรายถวายนคร
บำเรอปิ่นอมร	ปะตาระกาหลา
ผู้ทรงพระคุณ	ยิ่งบุญบารมี
เพื่อเทวบดี	สุขสมรมยา
เกลิงเทพสิมา	พิมานสำราญฤทัย
(สร้อย) สุรศักดิ์ประสิทธิ์ (รับ)	สุรฤทธิ์กำจาย
ทรงสำราญพระกาย	ทรงสบายพระทัย (รับ)
ถวายนินทรีย์	ต่างมาลีบูชา
ถวายนครดาว	ต่างประทีปจำรัสใจ
ถ้อยคำอำไพ	ต่างรูปหอมจุนจันทร์
ถวายนครจิต	อัญชิตวรวงศ์
ผู้ทรงการุณ	ผองข้ามาแต่บรรพ์
ถวายนครวัน	รองบาทจนบรรลีย์ (สร้อย)

ร่วมกันร้องทำนองลำนำ (ซ้ำ)	มาพื่อนมารำให้รื่นเรใจ (ซ้ำ)
ให้พร้อมให้เพรียงเรียงระดับ	เปลี่ยนสับท่วงที่หนีได้
เวียนไป	ได้ระดับกัน
อัปสรพื่อนสาย	กริดกรายออกมา
ฝ่ายฝูงเทวา	ทำท่ากวงกัน (ซ้ำ)
เข้าทอดสนิท	ไม่บิดไม่ผัน (ซ้ำ)
ผูกพัน ผูกพัน สุขเกษม	ปลื้มเปรม ปลื้มเปรมปรีดา

เพลงระบำกฤดาภินิหาร

ระบำกฤดาภินิหาร เป็นระบำที่ใช้แสดงในละครเรื่อง “เกียรติศักดิ์ไทย” ถือเป็นระบำมาตรฐาน นำออกแสดงครั้งแรก ณ โรงละครศิลปากร พ.ศ. 2485 เริ่มด้วยรำดึกดำบรรพ์ เพลงกรวัญหา และเพลงจีนรำติดต่อกัน นับเป็นระบำที่ได้รับความนิยมสูงสุดชุดหนึ่งตลอดมาจนทุกวันนี้

เนื้อเพลง

ทำนองเพลงกรวัญหา

ปราโมทย์แสน	องค์อัปสรอมแมนแดนสวรรค์
ยินกฤดาภินิหารมหัศจรรย์	เกียรติไทยอันลือเลื่องเรื่องรูจี
ต่างเต็มตื่นชื่นชมโสมนัส	โอษฐ์เอื้อนอรรถวยพรสุนทรศรี
แจ้วจำเรียงเสียงเพลงสดุดี	ดนตรีรี่เรื่อยประโคมประโลมลาน
แล้วลีลาศเรีงรำระบำร้าย	กรกริดกรายไปรยมาลีสีประสาน
พรมน้ำทิพย์ปรงปนสุคนธาร	จักรวาลจำขึ้นรื่นรมย์ครัน

เพลงระบำดาวดึงส์

ระบำดาวดึงส์ เป็นระบำเบิกโรงในละครดึกดำบรรพ์เรื่อง สังข์ทอง พระนิพนธ์สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ผู้แสดงแต่งตัวสมมติเป็นเทพบุตร นางฟ้า ออกมาจับคู่รำรำตามบท ซึ่งใช้ทำนองเพลงตะเข้ และเพลงแขกเจ้าเซ็น ดังนี้

เนื้อเพลง

ทำนองเพลงตะเข้

ดาวดึงส์เทวโลกมโหฬาร	เป็นที่อยู่สำราญฤทัยพรรษย์
สารพันงามจริงทุกสิ่งอัน	สารพันอุดมสมใจปอง
เทพบุตรผุดพรรณ โคมยง	งามทรงอาภรณ์ไม่มีหมอง
นางอัปสรงอนสงวนนวลละออง	งามทรงเครื่องทองและเพชรนิล

ร้องเพลงแขกเจ้าเซ็น

สมเด็จพระอมรินทร์ปิ่นมงกุฎ	ทรงวชิราวุธธนุศิลป์
รักษาเทวสีมาเป็นอาจิน	อสุรินทร์อสูรีไม่บีทา (ซ้ำ)
อันอินทรประสาททั้งสาม	ทรงงามสูงเงื้อมกลางเวหา
สีมูขหุ้มมาศสะอาดตา	ไบระกาแกมแก้วประกอบกัน
ช่อฟ้าช้อยเพ็ญเฉื่อยชด	บราลีที่ลด मुखกระสัน (ซ้ำ)
मुखเด็จทองคาดกระหนกพัน	บุษบกสุวรรณชามพูนท (ซ้ำ)
ราชยานเวชยันตร์รดแก้ว (ซ้ำ)	เพริศแพรว์กำกอลงกต (ซ้ำ)
แอกงอนอ่อนสลวยชวยชด (ซ้ำ)	เครีอกตช่อตั้งบัลลังก์ลอย
รายรูปสิงห์อัดหัตถ์ยัน	สุบรรณจับนาคหัวเศียรห้อย (ซ้ำ)
คุมพราวาววับประดับพลอย	แปรกแก้วกาบช้อยสะบัดบัง
เทียมด้วยสินธพเทพบุตร	ทั้งสี่บริสุทธิดั่งสี่สังข์
มาดลืออาจขี่ขับประดั่ง (ซ้ำ)	ให้รับรดสุดกำลังดั่งลมพา

เพลงรำเชษฐขวัญ

ขวัญเจ้าเอยขวัญเอย	มาสู่องค์เอย
ขอเชิญพระขวัญ	เมื่อวันเดือนเพ็ญ
ให้อยู่ร่วมเย็น	อย่าหนีไปไหน
ขวัญเจ้าเอยขวัญเอย	ขวัญเจ้าอย่าเลยไปไกล
อย่าเที่ยวจนเพลิน	อย่าระเหินระหก
อย่ามัวชมนก	อย่ามัวชมไม้
ขอเชิญขวัญเจ้า	รีบเข้าสู่กาย
อย่าลี้หนีหาย	รีบเข้าสู่กาย
อย่าลี้หนีหาย	เลยพระขวัญเจ้าเอย

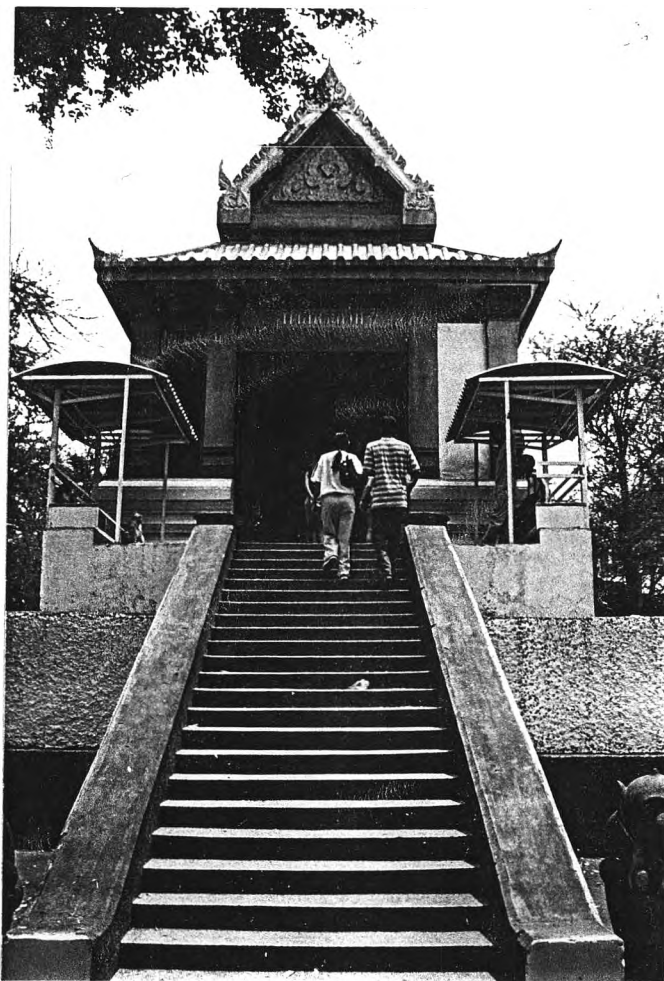
เพลงรำสินวล

สินวลชวนชื่น	เมื่อยามเช้า
รักเจ้าสาวสินวล	หวนคิดถึง
แม่นไม้แลเห็นเจ้า	ฝ้าคะนึง
อยากให้เห็นวันที่	รำสินวล

เพลงพุทธานุภาพ

พุทธานุภาพนำผล	เกิดสรรพมงคลน้อยใหญ่
เทวาอารักษ์ทั่วไป	ของให้เป็นสุขสวัสดิ์
ธรรมานุภาพนำผล	เกิดสรรพมงคลเสริมศรี
เทพช่วยรักษาปราณี	ให้สุขสวัสดิ์ทั่วกัน
ธรรมานุภาพนำผล	เกิดสรรพมงคลแมนมน
เทเวศร์คุ้มครองป้องกัน	สุขสวัสดิ์สันต์ทั่วไป

ภาคผนวก ข

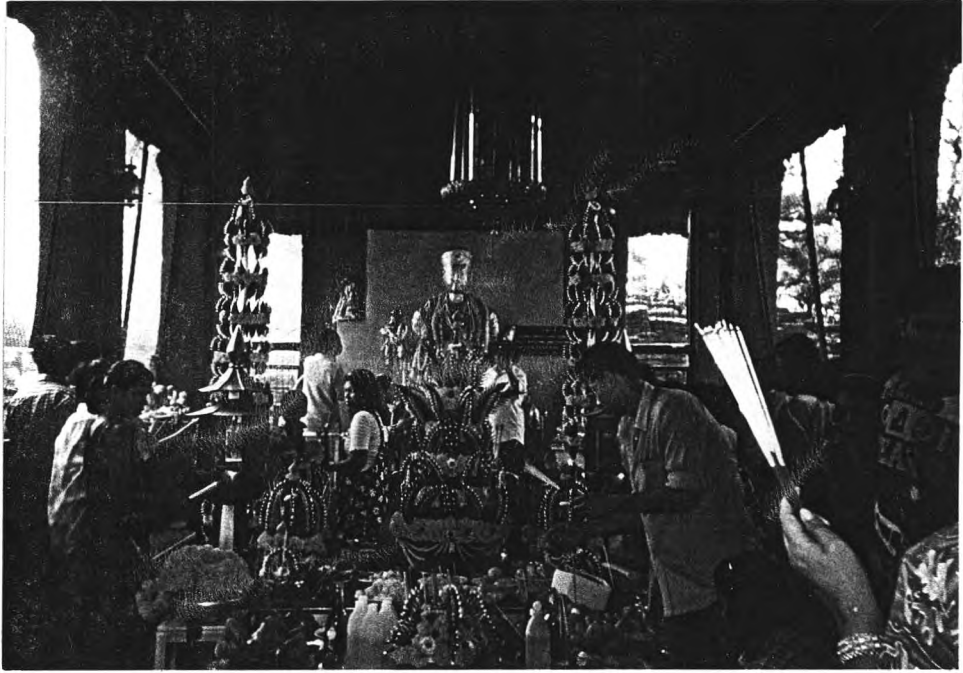

ศาลพระกาฬ ทางขึ้นไปเคารพสักการะเจ้าพ่อพระกาฬ

ด้านข้างศาลพระกาฬ มองจากฝั่งสถานีรถไฟ

ประชาชนที่มาเคารพบูชาและบนบานขอพร

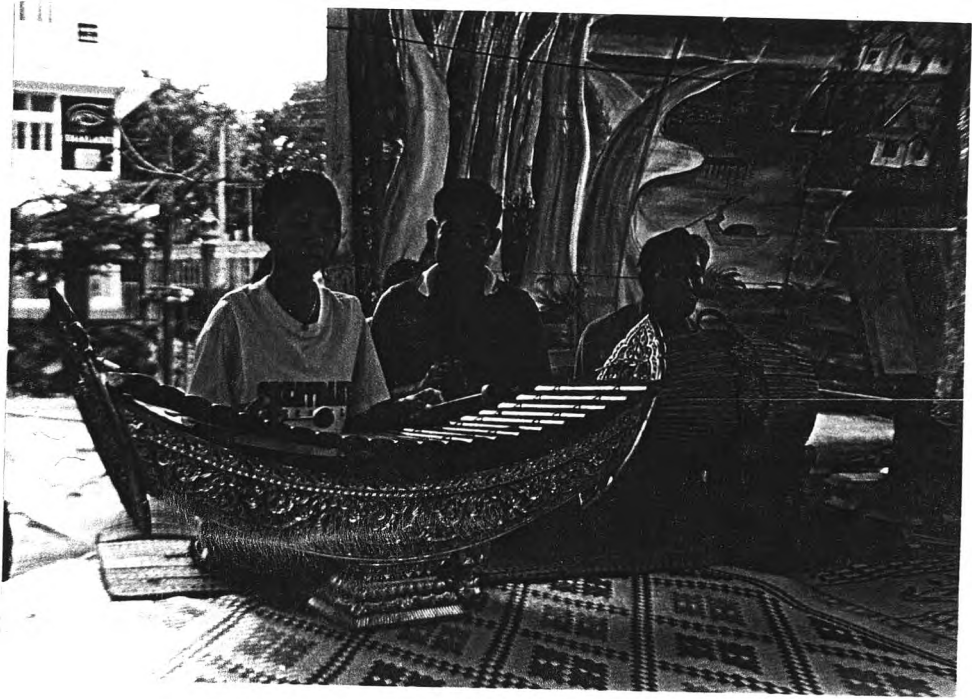

ผู้แสดงคณะสุขศิลป์บรรเทิง ศาลพระกาฬ
ขณะรำแก้บนเพลงดาวดิ่งส์

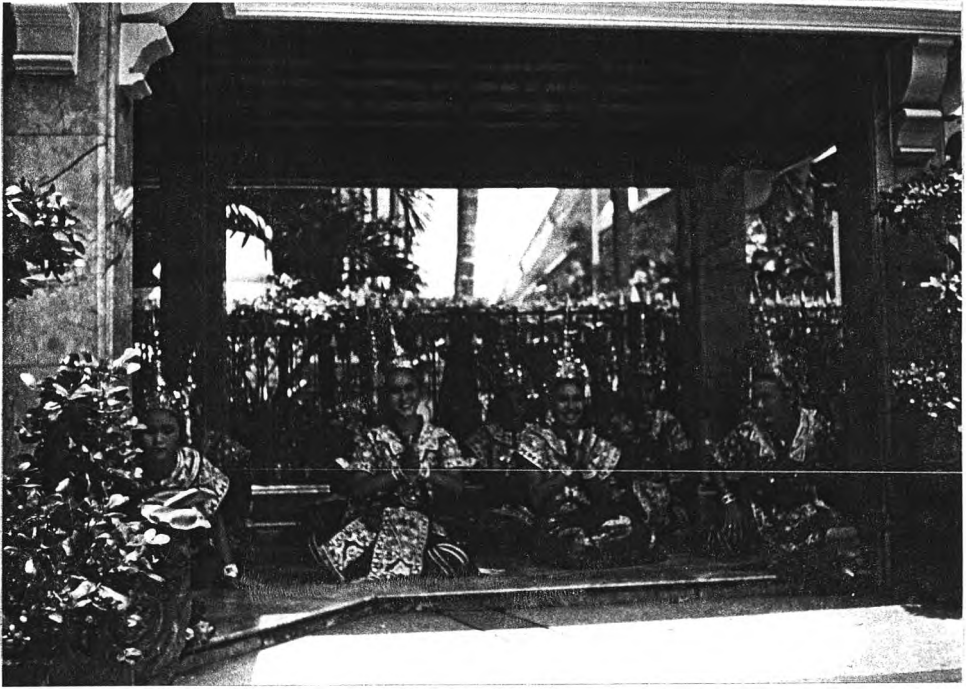
ผู้แสดงคณะสุขศิลป์บรรเทา ขณะแต่งหน้าก่อนการแสดง

นักดนตรีคณะสุขศิลป์บรรเทิง ขณะบรรเลงเพลงดาวดิ่งส์

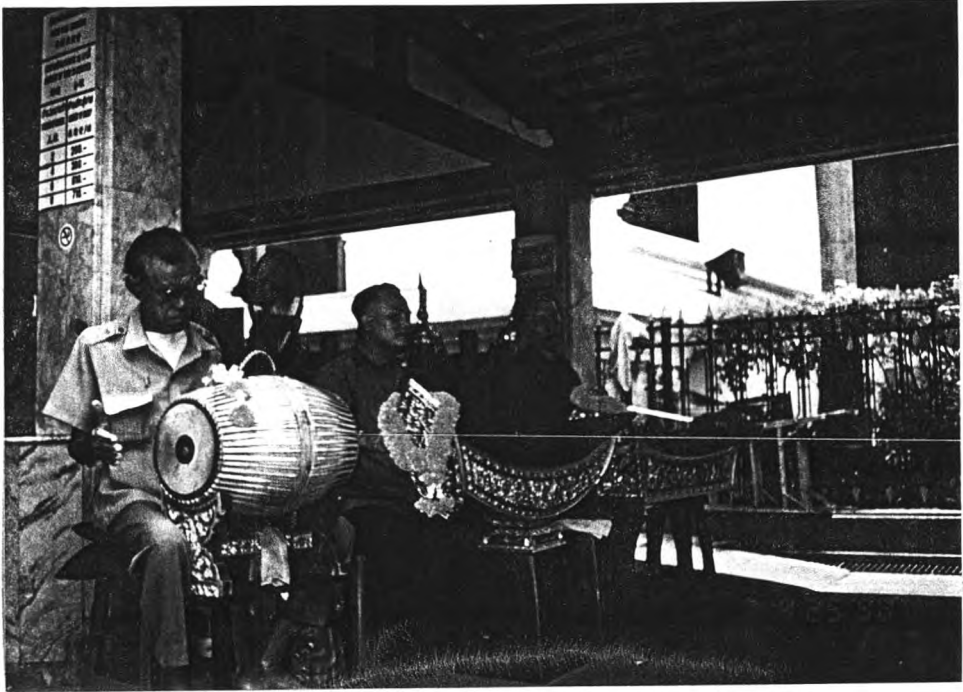
ผู้แสดงคณะสุขศิลป์บรรเทิง ศาลพระกาฬ ลพบุรี

ผู้แสดงขณะร้องเพลงเชือ ก่อนการรำแก้บน เป็นการบอกกล่าวพระพรหมให้แก่ผู้ว่าจ้าง

ขณะแสดงรำแก้บน เพลงดาวดิ่งสี่

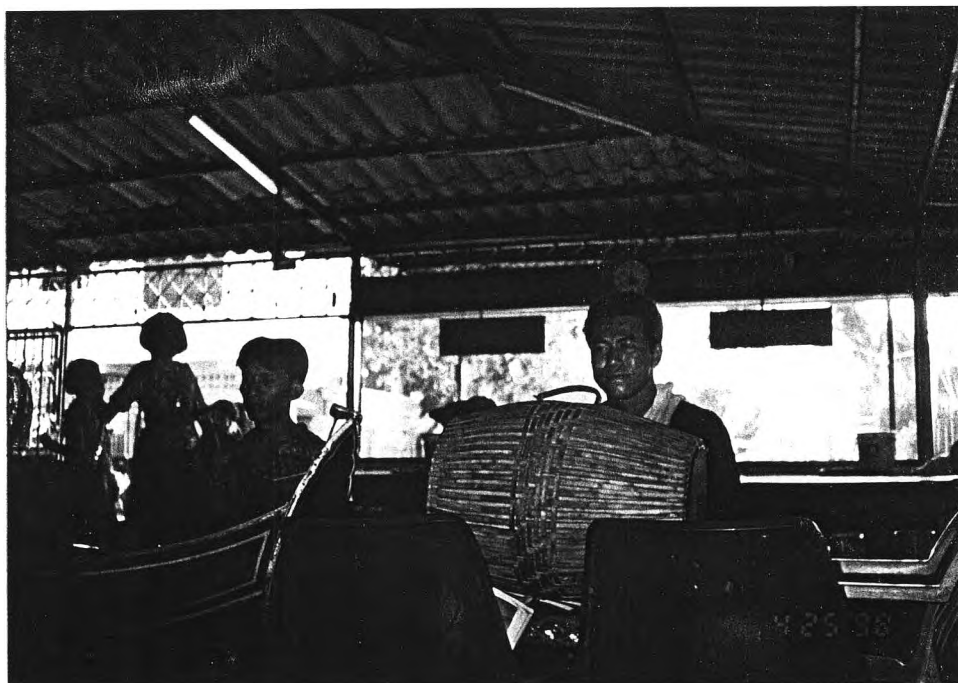
บริเวณสำหรับนักดนตรีนั่งบรรเลง ศาลพระพรหมเอราวัณ

ด้านหลังของผู้นั่งรับลงกิวละคร เป็นชั้นวางเครื่องประดับศิระะ

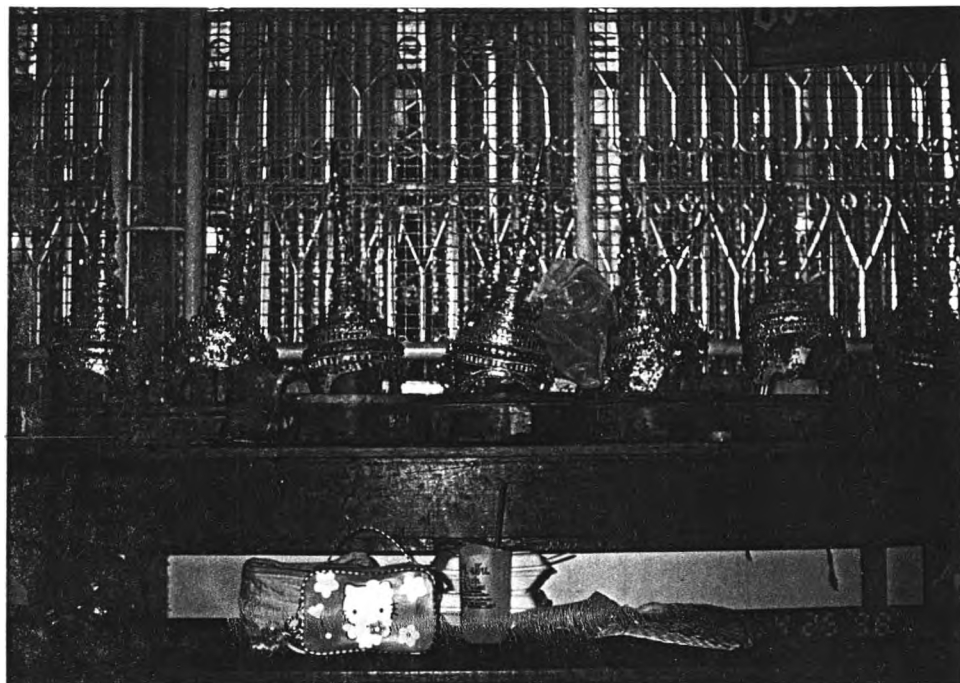

ผู้แสดงคณะประจวบเจริญศิลป์ ขณะแสดงแก้บน เพลงเทพบันเทิง

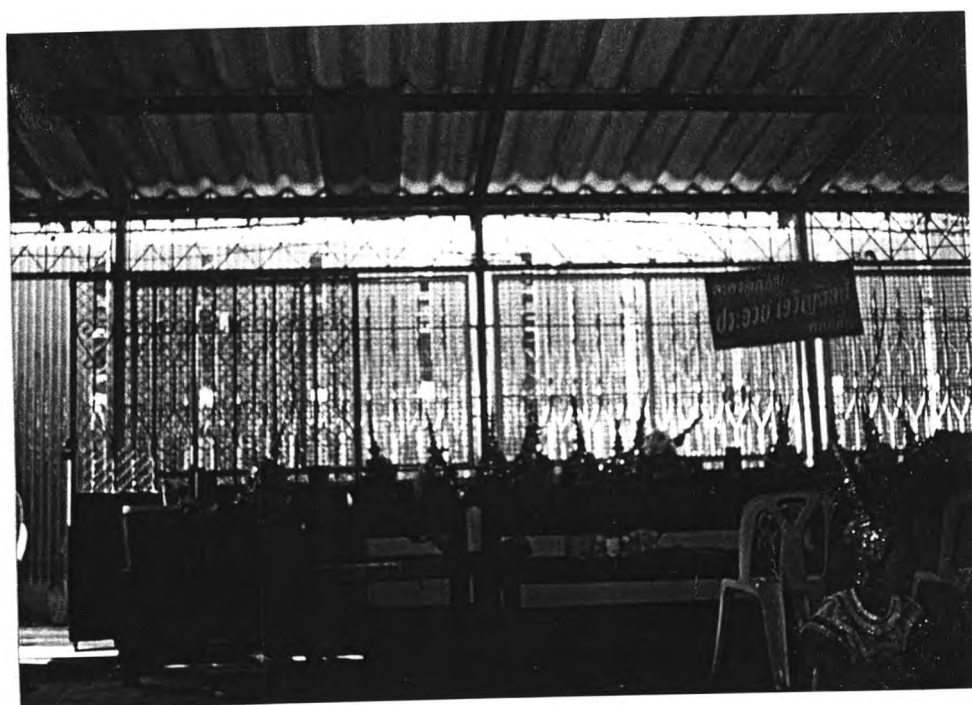

นักดนตรีคณะประจวบเจริญศิลป์ ที่วัดโสธรฯ

บริเวณชั้นวางศิระษะของคณะประจวบเจริญศิลป์
อยู่ด้านหลังผู้แสดง

ป้ายบอกราคาค่าจ้างละครของคณะประจวบเจริญศิลป์

ประวัติผู้วิจัย

นางสาวสร้อยญา บำรุงสวัสดิ์ เกิดวันที่ 27 เมษายน พุทธศักราช 2510 บ้านเลขที่ 40 หมู่ 3 ตำบลท่าศาลา อำเภอเมืองฯ จังหวัดลพบุรี สำเร็จการศึกษาศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขา นาฏศิลป์ไทย จากสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล เมื่อปีการศึกษา 2532 และเข้าศึกษาต่อใน หลักสูตรศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขานาฏศิลป์ไทย ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อ พ.ศ. 2537 ปัจจุบันรับราชการในตำแหน่ง อาจารย์ 1 ระดับ 4 ที่โรงเรียนกัลยาณวัตร อำเภอเมืองฯ จังหวัดขอนแก่น